

LLUC

ANY XLVII • NÚM. 550 • GENER 1967

REVISTA MENSUAL

ANY XLVII - NÚM. 550 - GENER 1967

Amb llicència eclesiàstica

EL CUARTO, AYUNAR EN EL MODO Y FORMA...

SUMARI

Págs.

* El cuarto, ayunar en el modo y forma...	1
* Santuario de Ntra. Sra. de la Esperanza (Castillo de Capdepera), por Gaspar Munar, M. SS. CC.	3
 SECCIÓ MALLORQUINA	
* Homenatge a Miquel Dolç, per Josep M. ^a Llompert	18
* Evocación de Maria Antonia Salvà a través de Miquel Ferrà, per Miquel Gayà	23
* Noticiari mallorquí	26
* Les Exposicions, per Pep Bauçà i Pisà	28
* Informació del Santuari	31

DIRECTOR: GASPAR MUNAR
Paz, 3 - Palma de Mallorca

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ:

Ordinària: 50 ptes.
De benefactor: 100 ptes.

Depòsit legal: P. M. 276-1958

Ya se acabó el régimen de privilegio de que gozaba España en materia de ayunos y abstinencia desde la remota edad media.

Para todos los que tomaban la Bula de la Cruzada y el sumario particular de ayuno y abstinencia la ley general de la Iglesia sobre esta materia quedaba muy mitigada en nuestra patria. Mas, el pasado año, el Papa Paulo VI, con su Constitución *Poenitemini* del 23 de febrero, reglamentó de nuevo para toda la Iglesia la disciplina penitencial y abolió todos los privilegios particulares. La nueva ley universal prescribe lo siguiente: Que se guarde ayuno con abstinencia sólo dos días al año, a saber, el primer día de cuaresma y el viernes santo. Que todos los viernes del año, que no caigan en fiesta de precepto, sean días de abstinencia solamente.

En la misma Constitución el Papa autorizaba a las Conferencias Episcopales de cada nación para adaptar la nueva disciplina penitencial a las condiciones de cada país, cambiando, si se creía oportuno, la abstinencia por otras obras penitenciales.

La Asamblea plenaria de nuestros Obispos, tenida en Madrid del 28 de noviembre al 6 de diciembre del pasado año, estudió detenidamente la aplicación de aquella ley a España y, en uso de sus facultades, estableció lo siguiente:

Serán días de abstinencia y ayuno el miércoles de ceniza y el viernes santo. Se

rán días de sola abstinencia todos los viernes de cuaresma que no coincidan en día de precepto.

Los demás viernes del año, que no sean fiestas de precepto, serán también días de penitencia. Mas la abstinencia de carne, impuesta por ley general de la Iglesia para tales días, podrá sustituirse en España por cualquier otra forma de penitencia aprobada y recomendada por la Iglesia, como son: a) Ejercicios de piedad y oración, sobre todo practicados en común por la familia, por ejemplo, el rezo del santo rosario, la lectura de un fragmento de la Sagrada Escritura, la asistencia a la misa. etc. b) Mortificaciones corporales, como una privación voluntaria en la comida o bebida, en el fumar, o de alguna golosina o espectáculo. etc. c) Obras de misericordia, como visitar a un enfermo o atribulado, o dar una limosna a un pobre, etc.

Aunque es muy laudable que el cristiano, cada viernes, se asocie de algún modo a la pasión y muerte del Salvador con algún sacrificio personal. sin embargo cumpliría también la ley, dando una limosna de una vez para todo el año, y aun quizás esto sea lo más práctico, para librarse de ansiedades, si algún viernes se olvida de que es día de penitencia.

Esta limosna puede darse directamente a un pobre determinado; pero se aconseja que se dé más bien a la *Caritas diocesana*, para poder remediar de este modo necesidades de mayor transcendencia. Nada hay tampoco dispuesto sobre la cantidad que se debe dar. Se deja a la voluntad de cada cual; pero parece cae de su peso que al menos habría de darse lo que antes daba la familia por razón de la Bula, y aun quizás un poco más, puesto que aquellas tasas ya eran un poco anticuadas.

Finalmente nos recuerdan los Obispos que la ley de la abstinencia no empieza a obligar hasta los catorce años cumplidos; mas a partir de esta edad obliga por toda la vida, a no ser que haya causa grave que excuse. La ley del avuno obliga solamente desde los veintiún años cumplidos hasta los sesenta años empezados.

Estas son las nuevas normas penitenciales a que debemos someternos todos los que nos preciamos de verdaderos católicos, teniendo bien en cuenta que el desprecio y la inobservancia habitual de las mismas constituiría un verdadero pecado grave.

Electrofil

AISSLNTES — CONDUCTORES — TERMOCLECTRICIDAD

Bartolomé Ferrá, 4 — Teléfono 21 42 55

PALMA DE MALLORCA

SANTUARIO DE NUESTRA SEÑORA DE LA ESPERANZA (CASTILLO DE CAPDEPERA)

La devoción a Ntra. Señora de la Esperanza tiene una raigambre muy vieja en toda España. Su origen se ha de buscar en la época del décimo Concilio de Toledo, tenido el año 656. Los Obispos allí reunidos desearon de tributar nuevos honores a la Santísima Virgen en el misterio de su anunciación y de su consagración como Madre de Dios, quisieron dedicarle, una fiesta especial durante el santo adviento, pues les parecía que aquellas glorias de Ntra. Señora quedaban algo veladas en la fiesta del 25 de marzo, por caer siempre en tiempo de cuaresma. Y así determinaron que, en adelante, el día octavo antes de la Natividad del Señor (18 de diciembre) fuese *un día celebrísimo y preclaro* en honra de la divina maternidad de María Santísima (1).

Aquella fiesta se llamó, a los principios, *Día de Sta. María*. Poco después, por influencia de S. Ildefonso Arzobispo de Toledo, tomó el nombre de la *Expectación del parto* y acabó por llamarse vulgarmente fiesta de *Ntra. Señora de la Esperanza*. En mallorquín se decía de *Nostra Senyora d'Esperança*.

Desde Toledo aquella fiesta fue extendiéndose por toda España y por fuera de ella. A nuestra Mallorca no llegó hasta el siglo XV. Fue el Obispo Don Gil Sancho Muñoz —aquel que por poco tiempo había sido sucesor de Benedicto XIII en el papado— quien, por su particular devoción a la Virgen Santísima y a la Encarnación del Verbo, en 1433, prescribió que en nuestra Catedral se celebrara la fiesta de la Expectación y se cantara el mismo oficio que en honor de tal misterio había compuesto S. Ildefonso de Toledo (2).

Muy bien recibida debió de ser aquella nueva fiesta por nuestro pueblo, pues pronto, en 1451, el Gremio de los Tejedores de lino, uno de los más pujantes de la Isla, escogía a Ntra. Señora de la Esperanza por su particular Patrona y Abogada y le erigía una capilla particular en la iglesia de Sto. Espíritu de los Padres Trinitarios, hoy de S. Felipe Neri. Este fue el primer foco de devoción a Ntra. Señora de la Esperanza en Mallorca (3).

En las Ordinaciones y Capítulos del mentado Gremio hemos encontrado datos muy interesantes sobre la fiesta que se le dedicaba todos los años, el

(1) V. *Año Cristiano*. BAC. Tom. IV. pág. 647.

(2) V. *Viaje literario de las Iglesias de España* del P. Jaime Villanueva. Tom. XXII, pág. 67.

(3) *Los Gremios de Mallorca* de B. Quetglas. pág. 219.

SUMARIO de las indulgencias concedidas por el sumo pontífice Urbano VIII á la cofradía de NUESTRA SEÑORA DE LA ESPERANZA, fundada en la capilla de Santa Ana de la parroquial de Porreras, diócesis de Mallorca; con tal que tengan la bula de la Cruzada.

Concede indulgencia plenaria á los fieles de ambos sexos en el mismo dia que se alistarán en dicha cofradía, si verdaderamente arrepentidos y confesados recibieren el santísimo Sacramento de la Eucaristía.

Otra indulgencia plenaria á los mismos cofrades en el artículo de la muerte, si verdaderamente arrepentidos y confesados recibieren el santísimo Sacramento de la Eucaristía; y en caso de no ser esto posible, si invocaren de corazón, no pudiendo de boca, el dulcísimo Nombre de Jesús.

Otra indulgencia plenaria y remisión de todos los pecados á los que han estado, y actualmente están alistados en dicha cofradía, si en el dia de la fiesta principal de cada año, desde las primeras vísperas del sábado hasta la puesta del sol del dia siguiente, visitaren la iglesia, capilla ú oratorio de dicha cofradía, rogando á Dios por la paz y concordia entre los fieles cristianos, extirpacion de las herejías y exaltacion de la santa Iglesia.

Siete años y siete cuarentenas de perdon á los que confesados y comulgados visitaren la Iglesia, capilla ú oratorio de dicha cofradía en las fiestas de la purísima Concepcion, de la Natividad de nuestro Señor Jesu-Cristo, de Sta. Ana, y la cuarta dominica de cuaresma.

A los mismos, siempre y cuando asistieren á cualquiera funcion que se celebre en dicha iglesia, capilla ú oratorio, ó congregacion ya pública ya privada de la misma cofradía, á los que hospedarán pobres, compondrán paz entre enemigos, contribuirán á que se componga, acompañarán á la sepultura los cuerpos de cualesquiera difuntos, acompañaran en las procesiones, y al santísimo Sacramento en cualquier parte sea llevado, ó si impedidos, al oír la campana rezaren un Padre nuestro y Ave Maria, ó cinco Padre nuestros y cinco Ave Marias, para los cofrades difuntos, á los que volverán al camino de la salud algun descaminado, enseñarán á los ignorantes los preceptos del decálogo, y las cosas necesarias para la salvacion, ó ejercitarán cualquiera obra de piedad ó caridad, tantas veces cuantas harán cada una de estas obras concede sesenta dias de indulgencia.

18 de diciembre. En la vigilia había Completas solemnes, a dos coros, con un villancico, que se cantaba después de la Salve. El día de la fiesta se celebraba oficio mayor con sermón, con música a dos coros y villancico. Se advierte que para evitar abusos, en la música no se podrán gastar más de seis libras, moneda mallorquina, de los fondos de la Cofradía. También se deduce que en años anteriores, estando la fiesta de la Esperanza tan cerca de Navidad, se cantaba la Sibila en las Completas, pues se dice que, si se cantara, los Mayordomos tendrían que pagar de su peculio los gastos que ocasionara. Se autorizan; empero los gastos acostumbrados de naranjas, limones, obleas (*neules*) y aceite para las lámparas y el lampadario. También se mencionan los gastos por los gaiteros, que acompañaban la bandera de la Cofradía; pero se prohíben otras expensas, como para cantar la *alborada*, por calderones de tea (*festers*) y por pólvora, a no ser que los Mayordomos las hagan por su propia cuenta (4).

Como que todos los Tejedores de la Isla pertenecían a este Gremio y todos la tenían por su principal Patrona, de ahí resultó que su devoción y culto muy pronto se difundió por casi todos nuestros pueblos. De hecho, en la segunda mitad del siglo XVI, hallamos la capilla y cofradía de Nuestra Señora de la Esperanza, sostenida por los Tejedores, en Lluchmayor, en Manacor, en Inca, en La Puebla, en Sóller y en Selva (5). También encontramos altares de la misma advocación en el Santuario de San Salvador de Artá desde 1576 (6), y el de San Salvador de Felanitx, al menos desde 1691 (7). En Porreras existía una floreciente Cofradía de Ntra. Señora de la Esperanza desde la primera mitad del siglo XVII, a la cual el Papa Urbano VIII concedió numerosas indulgencias (8).

Al desaparecer los Gremios en el siglo pasado, esta devoción, en muchos de nuestros pueblos, entró en cuarto menguante; mas hubo un lugar en donde se conservó en bello plenilunio y gracias a Dios, permanece aún así en nuestros días. Es el Castillo de Capdepera con su iglesita medieval convertida hoy en Santuario principal de Ntra. Señora de la Esperanza.

El Castillo de Capdepera

Antes de dar a conocer la de devoción de los capdeperenses a la Virgen de la Esperanza, haremos alguna mención de su Castillo, que ha venido a ser el marco histórico-topográfico de este simpático Santuario.

(4) Tomamos estos datos de *Nueva Recopilación de las Ordinaciones y Capítulos hechos en el Oficio y Colegio de Tenedores de Lino de la presente Ciudad y Reyno de Mallorca, últimamente formados en 1686*. Su copia auténtica se halla en la Biblioteca Balear de La Real.

(5) *Las Visitas Pastorales de Don Diego de Arnedo a la Diócesis de Mallorca*. Tom. II. núms. 486, 2419, 4769, 4503, 1513 y 3828.

(6) V. *Visita Pastoral del Obispo Don Juan Vich y Manrique*. Año 1576. fol. 174 v. Archivo episcopal.

(7) V. *Visita Pastoral del Obispo Don Pedro de Alagón*. Año 1691.

(8) V. *Estampa xilográfica reproducida en este artículo*.

SANTUARIO DE LA ESPERANZA

¿Qué turista o qué amante de nuestras cosas no ha visitado alguna vez el Castillo de Capdepera? Sus muros, relativamente bien conservados, forman la altiva corona de una colina que se levanta junto a la villa de Capdepera. Contemplados a cierta distancia, presentan un aspecto majestuoso y elegante a la vez. Evocan recuerdos lejanos de días de peligro, de luchas y de victorias. Al mirarlos más de cerca, notamos que presentan dos hileras de saeteras, unas debajo de las almenas, y otras, más inferiores, al nivel del terreno interior. Todo el recinto forma un vasto triángulo, o mejor dicho, un

Vista general del Castillo de Capdepera

trapecio, con cuatro robustas torres, dos troneras y dos puertas, con sus respectivos matacanes. Las puertas están situadas en el muro que mira hacia el pueblo. La principal, llamada *del Rei En Jaume*, está, desde hace mucho tiempo tapiada y no hay camino practicable para llegar a ella. La otra conocida con el nombre de *Portalet*, está entre las dos torres, que flanquean al lado corto del trapecio, casi pegada a la llamada *Torre de sa boira*. Esta es la que da acceso al interior del Castillo.

Al penetrar por esta puerta, notamos a ambos lados unas bóvedas ennegrecidas que, según se dice, cobijaron en otro tiempo al Cuerpo de Guardia o sirvieron de prisión. Desde allí un caminito empedrado conduce hasta la casa del Gobernador, hoy completamente destartalada. Muy cerca de

la misma había en otro tiempo un pequeño cuartel y la casa del Vicario, en cuyo frontispicio el Archiduque Luis Salvador leyó la fecha 1770. Acá y allá aparecen otras ruinas de casas antes habitadas. Desde este punto se domina todo el interior del castillo, con el estrecho corredor de ronda pegado a sus muros y sostenido por unas ménsulas, por el cual se puede recorrer todo el recinto y mirar al exterior por las saeteras.

Hacia el ángulo norte se halla una antigua torre que, no sin fundamento, algunos indentificaron con la torre *d'En Miguel Nunis*, junto a la cual quería el Rey Don Jaime II, en 1300, fuese edificada, una nueva villa dentro del término de Artá (9). En el ángulo mismo está enclavada la iglesia primitiva de Capdepera. Esta presenta un portal apuntado con boceladura y sobre el mismo un ojo de buey, y más arriba una rústica espadaña con dos arcos ojivales. El interior de este templo es de forma bastante irregular, claro indicio de haber sido construido en distintas etapas. La parte más antigua es sin duda la que se encuentra en seguida, al pasar el umbral. Un tramo de nave y una capilla, enlazada con ésta a la derecha, parecen indicar que aquel cuerpo de edificio formó la primitiva iglesia de Capdepera. Al resultar pequeña, se amplió en sentido transversal, de modo que la nave primera vino a ser el primer tramo de los tres de la iglesia actual y el antiguo presbiterio se convirtió en una simple capilla lateral. Posteriormente, en los siglos XVII y XVIII, se le añadieron aún las dos capillas, que se hallan a ambos lados del presbiterio actual (10).

Excepción hecha de la iglesia, que acaba de restaurarse con gran acierto, bajo la dirección del arquitecto D. Gabriel Alomar, todo el interior de este Castillo presenta un deplorable aspecto de desolación y ruina.

Y sin embargo sus muros y sus viejos edificios siguen siendo altamente sugestionadores, pues encierran interesantes recuerdos de nuestro pasado.

No es nuestro intento dar aquí la historia pormenorizada de tan notable monumento, sino sólo esbozarla en sus líneas más generales, por cuanto está tan relacionado con el Santuario que nos ocupa.

No consta el año preciso en que se empezó su construcción. Seguramente no fue antes del 1300, en que el Rey Don Jaime II dispuso, que se constituyeran dos villas en el término de Artá, la una junto a la *torre d'En Miquel Nunis* (Capdepera), y la otra cerca del *port de Banyeres* (Son Servera). Si ya hubiera existido entonces el castillo, emplazado como ahora junto a la *torre d'En Nunis*, no hubiera dejado el Rey de nombrarlo.

Bover afirma que el Rey Don Sancho, en 1323, instituyó una capellanía en la iglesia de este castillo, dotándola con 18 libras anuales (11). Si así

(9) V. *Documenta Regni Majoricarum* publicado por Don Juan Vich y Don Juan Mun-taner. Palma, 1945. pág. 70.

(10) Véase la descripción del Castillo y de su iglesia de Don Gabriel Alomar publicada en BSAL. Tom. XXXI. (1955-1956). pág. 265.

(11) *Noticia histórico-topográfica de la Isla de Mallorca*, Palma, 1864, pág. 68.

SANTUARIO DE LA ESPERANZA

fuera el castillo ya existiría en aquella fecha. Es cierto que existía en 1329, pues en el libro de datas de aquel año del Real Patrimonio, donde están mencionados todos los castellanos que cobraban de la Procuración Real, después de citar a los de Bellver, de Alaró, de Santuari y de Pollensa, se nombra a *Jacme Palau* como guardián del Castillo de Capdepera. Y en otro libro

Entrada del Castillo, llamada del «Portalet»

se halla esta otra nota: *Cap de pera. A día 1 de janer de 1332 morí en Bernat Blanquer, castellà, i fo nombrat en Jacme Verger* (12).

También consta con certeza que en 1337 todavía se estaban construyendo los muros de este castillo, pues en aquel año el alcalde de Artá, por orden del Procurador Real, mandaba a los que habían comprado *ayudas e*

(12) *Notas extraídas de los libros del Archivo del Real Patrimonio (antigua Procuración Real) por el Paborde Don Bartolomé Jaume. Copia existente en la Biblioteca de La Real. fol. 20.*

imposiciones de la Parroquia que entregaran las cien libras que debían al Presbítero Bartolomé Vanrell, para que se invirtieran en la obra de las murallas del Castillo de Capdepera, según mandato real (13). Habiéndose construído aquellos muros en tiempo del Rey Jaime III, nada tiene de extraño que su puerta principal fuera llamada, aun hoy día, *Porta del Rei En Jaume*.

No es cosa fácil seguir todas las vicisitudes de este Castillo desde aquellas remotas fechas, ni tampoco son seguros todos los datos publicados acerca del mismo. Se ha supuesto que el Infante Don Felipe, en 1328, mientras gobernaba el reino de Mallorca en nombre de su sobrino Jaime III, menor de edad, había ordenado a los moradores de Capdepera que establecieran su domicilio dentro del recinto del Castillo (14), lo cual parece muy poco probable, si tenemos en cuenta que por aquel tiempo el castillo no estaba aun amurallado. Otros afirman que las casas particulares no se edificaron en el interior del cerco hasta por el año 1471 (15). Binimelis asegura que en su tiempo (1595) había dentro del Castillo ciento cincuenta casas y que no quedaba una extensión de diez palmos de tierra sin edificar (16). Berard en la descripción que hizo del mismo en 1795 dice que había dentro de su recinto sólo veinticinco casas en mal estado (17).

Con el correr de los años el Castillo de Capdepera fue perdiendo importancia estratégica, si bien hasta el año 1854 se mantuvo allí un gobernador militar. Por fin, en 1856, el Gobierno español lo vendió, en estado ruinoso a dos ricos propietarios de la comarca D. Juan Antonio Fuster y D. José Quint Zaforteza (18). Por aquellos tiempos los capdeperenses ya se habían construído una iglesia nueva en el centro del pueblo, que había sido solemnemente bendecida en 1840. La iglesia vieja del Castillo quedó entonces desprovista de imágenes y altares, y solitaria entre ruinas como un ave de rapiña; mas pronto la piedad del pueblo exigió que se le restituyera la imagen de Ntra. Señora de la Esperanza, por tantos años allí venerada, como así se hizo. De este modo quedó convertida en un verdadero Santuario con esta dulce advocación.

Ntra. Sra. de la Esperanza y la iglesia del Castillo

Ya hemos dicho más arriba que la iglesia del Castillo data del primer cuarto del siglo XIV. Los libros de contaduría de la Procuración Real de

(13) V. *Letras comunes*. Tom. I. fol. 29 v. Archivo histórico de Mallorca. Documento transcrito por Antonio Pérez e inserto en su trabajo inédito *Monografía histórica de la Iglesia de Capdepera*. pág. 43.

(14) V. *El Castell de Capdepera*. Artículo de Don Juan Serra publicado en BSAL. Tom. VIII. pág. 31.

(15) V. *Los pueblos de Mallorca, Sudeste y Centro de las Isla*, del Archiduque Luis Salvador. Trad. de José Sureda Blanes, pág. 77.

(16) V. *Historia general del Reino de Mallorca*. Edic. 1927. Tom. IV. pág. 146.

(17) Véase esta descripción en el *Catálogo de la sección histórica del Archivo Municipal de Artá*. publicado por Don Jaime Lladó Ferragut, pág. 60.

(18) V. Obra citada del Archiduque, pág. 77.

SANTUARIO DE LA ESPERANZA

Mallorca de 1340 citan entre los varios capellanes que percibían ciertas rentas del erario a *Bernat Venreyll, qui canta al cap de la Pera* (18). En 1347 tenía este mismo beneficio Guillermo Cabanes, y en 1385, Pedro Trias.

Por un documento de 1431 sabemos que el primer titular de esta iglesia fue *S. Juan*, sin darnos más detalles (20). En el acta de visita de Don Diego de Arnedo de 1564 se dice más concretamente que fue construida bajo la advocación de *S. Juan Bautista y S. Juan Evangelista* (21). Como era de tan reducidas dimensiones, en ella no habría más que el altar princi-

Vista de la antigua iglesia del Castillo

pal, y, a lo más, otro secundario con la imagen del Sto. Crucifijo, en buen hora conservado y restaurado, y que ha resultado ser una talla del siglo XIV (22).

En 1572 el Visitador episcopal hizo notar que aquella iglesia amenazaba ruina y que era peligroso estar en ella, aunque no fuera más que para oír misa. Al mismo tiempo dispuso que en ella se instalara la fuente bautismal,

(19) Notas ya citadas del Paborde Jaume, fol. 30.

(20) V. *Libre de Colassions*. 1431. fol. 9 v. Archivo episcopal. Documento transcrito por Antonio Pérez en el trabajo antes citado, pág. 44.

(21) V. *Las Visitas Pastorales de Don Diego de Arnedo a la Diócesis de Mallorca*. Tom. II. núm. 2757.

(22) V. Artículo publicado en *Diario de Mallorca* de 16 de octubre de 1965.

para librar a los naturales de la gran incomodidad de tener que llevar sus niños a Artá para ser bautizados (23). Fue muy probablemente con tal ocasión que se emprendió el ensanchamiento del oratorio, pues nos consta que las obras continuaban todavía en 1589 (24).

Por aquel entonces aparecieron nuevas imágenes y altares en esta iglesia. En 1576 se cita por vez primera el altar de Ntra. Señora de la Rosa, y, en 1581, el de S. Sebastián. ¿Cuándo empezaría el culto de Ntra. Señora de la Esperanza? Alguien ha supuesto que ya existía desde el siglo XVI. Bien pudiera ser; pero nosotros no hemos podido hallar prueba fehaciente de ello hasta fines del siglo XVII. Es en el inventario, anejo al acta de visita del Obispo Don Pedro de Alagón practicaba en 1686, donde se dice textualmente: *Primo se ha trobat en lo altar major un retaule ab les figures de nostra Senyora de Esperança ab lo Niño Jesus, St. Joseph y St. Antoni de Viana, tots de bulto... Item cinc vestits de dita N.ª Sra. de Esperança de diversos colors* (25). Este dato nos revela que en aquella fecha la devoción a Ntra. Señora de la Esperanza estaba ya muy arraigada en Capdepera, pues su figura ocupaba el lugar principal de su iglesia. Sabemos igualmente que tenía multitud de vestidos, obsequio sin duda de distintas personas devotas. También es de notar que mientras en otras partes la Virgen de la Esperanza era representada sin el Niño Jesús y sólo con un sol sobre su seno, aquí la encontramos llevando al Divino Niño en sus brazos.

¿Cómo habría llegado a Capdepera esta devoción? No dudamos que principalmente fue debido a la influencia del Gremio de Tejedores que, como hemos dicho, la tenía por Patrona. Nos consta que en la villa de Artá dicho Gremio tenía muchos afiliados en el siglo XVI (26), y que éstos honraban a la Virgen de la Esperanza en la iglesia de S. Salvador ya en 1576 (27). Era muy natural que los tejedores de Capdepera, siguiendo el ejemplo de sus colegas de la parroquia matriz, pusieran también la imagen de su Patrona en su iglesia. Y un vez instalada allí, no dudamos que el mismo nombre de la *Esperanza*, tan sugestivo, sirvió para fomentar la devoción de los capdeperenses a Ntra. Señora, que, en las azarosas circunstancias por que atravesaron en los siglos XVII y XVIII, a causa de las reiteradas incursiones de los moros, encontraron en tan dulce título el arco iris de su salvación.

Una piadosa tradición cuenta que por aquellos años de continua zozobra, un mal día, los vecinos de Capdepera vieron acercarse a sus playas fuertes contingentes de moros, que iban a devastar su pueblo. Se dio la voz

(23) V. *Visitas Pastorales* antes citadas. Tom. II, núm. 2899.

(24) V. *Liber visitationis in parte foranea* del Obispo Vich y Maurique. Año 1589. fol. 132. Archivo episcopal.

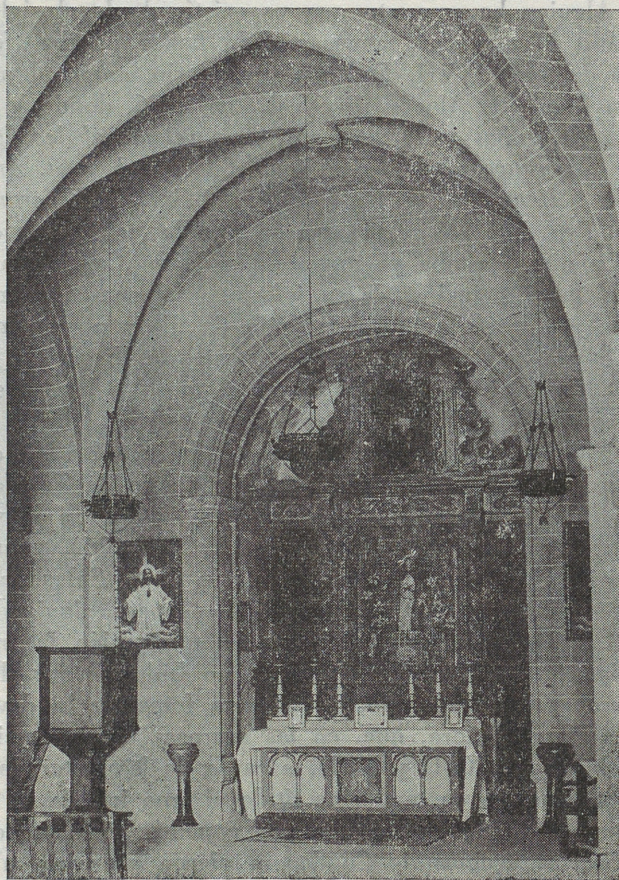
(25) V. *Visita del Obispo Don Pedro de Alagón*. Año 1686, fol. 29 v. Archivo episcopal.

(26) En el archivo parroquial de Artá se encuentra el libro de la Cofradía de los Tejedores del siglo XVI.

(27) V. *Visita del Obispo Don Juan Vich y Manrique*. Año 1576. fol. 174. v. Archivo episcopal. A fines del siglo XVIII nos consta que dentro del término de Artá había sesenta tejedores con ochenta y siete telares.

SANTUARIO DE LA ESPERANZA

de alarma. Corrieron todos a refugiarse en el castillo. Invocaron con fervor a su Patrona, y para más obligarla a su defensa, llevaron su santa Imagen hasta la *torre d'En Banyà*, poniéndola de frente al enemigo. Y entonces ¡oh prodigio! una densísima niebla empezó a bajar desde el Castillo hasta el mar, quitando a los enemigos toda visibilidad, como si estuvieran sumergidos en una noche muy cerrada. Por más que reiteradamente intentaron el asalto, hubieron de desistir de su intento, pues aquella barrera tan sutil, co-

Antiguo retablo de Ntra. Sra. de la Esperanza, en la iglesia del Castillo, antes de su restauración

locada por la Santísima Virgen, les cortó siempre el paso. Este y otros favores parecidos aumentaron grandemente la devoción de los capdeperenses a la Virgen de la Esperanza (28).

(28) Recogió esta leyenda en el trabajo ya citado Antonio Pérez, pág. 66, y luego fue publicada por Don Melchor Llull en *Manejo de Notas Históricas*. También trae esta leyenda Don José Sureda Blanes en su libro *El paísatge d'Artá*, pág. 83.

En la segunda mitad del siglo XVIII tenemos otra prueba del estado floreciente de esta devoción en Capdepera y es una estampa xilográfica de Ntra. Señora de la Esperanza, grabada por aquel tiempo por el presbítero Melchor Guasp, y que luego aprovechó el Gremio de Tejedores, para propagar su devoción en varios pueblos e iglesias. Mas no hay duda que originariamente dicha estampa fue hecha para representar a la Virgen de la Esperanza de Capdepera, como claramente lo indican el mar y las altas rocas, que aparecen en el grabado y que recuerdan el *Cap de la pera* (piedra), y sobre las cuales la Virgen aparece entronizada.

En el decurso de los años aquella primitiva imagen, que había sido venerada en el retablo descrito en la visita pastoral de 1686, fue sustituida por otra. Siempre son lamentables esos cambios; pero quizás su deterioro había hecho la sustitución inevitable. Dícese que en 1833 fue reemplazada por otra imagen, mucho más bella, la cual, al ser trasladado el culto a la iglesia nueva en 1840, fue bajada a la misma con otros santos y retablos y ahora es venerada allí en la segunda capilla de la izquierda (29).

Los buenos capdeperenses sintieron entonces el vacío que dejaba en la iglesia vieja su antigua Patrona, la Virgen de la Esperanza, y añoraban honrarla otra vez donde sus padres la habían venerado por tantos años. Por esto, de acuerdo con los propietarios del Castillo, en 1871, pidieron permiso al Obispo, para poder celebrar anualmente en aquel oratorio la fiesta de la Esperanza. Sería seguramente entonces, cuando se puso de nuevo sobre el altar principal la antigua imagen restaurada, o más bien, otra de nueva hechura aunque pobre, y así, la vieja iglesia quedó espiritualmente remozada y convertida en Santuario propio y exclusivo de Ntra. Señora de la Esperanza.

Fue digna de perpetua memoria la devota romería de todo el pueblo de Capdepera al oratorio del Castillo, hecha el día 12 de noviembre de 1893, cantando el santo rosario. En aquel día se hizo promesa formal de subir cada año en igual forma al Santuario de María.

Desde aquella fecha la devoción a Ntra. Señora de la Esperanza ha ido siempre en aumento. Los domingos y días de fiesta, a principios de este siglo —dice un viejo manuscrito— eran tantas las personas que subían allí devotamente, que parecía un jubileo continuo. En nuestros días aquel fervor mariano no ha decrecido. Incluso algunos, que sólo se acercan de tarde en tarde a la iglesia, conservan la devoción a la Virgen de la Esperanza. Cada año, durante los nueve domingos anteriores a la fiesta, se hace un devoto ejercicio en la iglesia del Castillo. La fiesta del 18 de diciembre se celebra cada año con toda solemnidad y con gran concurrencia de pueblo. Por la mañana, misa solemne con sermón, y por la tarde sube otra vez el pueblo en procesión y cantando el rosario, y el recinto del castillo se ilumina con multitud de tederos, que le dan un ambiente de fiesta mayor.

Gozos á Nuestra Señora de la Esperanza.

Pues que en vos, virgen Maria,
nuestra esperanza reposa :
mostrad ser madre piadosa
al alma que en vos confia.

Luego que al Ángel oisteis
la embajada soberana,
con prudencia mas que humana
el consentimiento disteis ;
por este al hombre subisteis
á la mayor gerarquía :
mostrad ser madre piadosa
al alma que en vos confia.

La suprema majestad,
viendo en vos tanta pureza,
quiso encerrar su grandeza
dentro de vuestra humildad ;
para tan gran dignidad
bien preservada os tenia : etc.

Cuando contempla el cuidado
vuestra preñez misteriosa,
entre celajes de rosa
mira un clavel encarnado ;

altamente lo ha enlazado
la eterna Sabiduría : etc.

Aunque de pena y dolor
en el parto carecisteis,
cuidado y ansias tuvisteis
esperando al Redentor ;
cuándo te verá, Señor ?
vuestra hermosura decía : etc.

Pues por vuestra intercesion
logró la paz todo el suelo,
deba España este consuelo
á vuestra gran proteccion ;
siendo en cualquier afliccion
iris de esta monarquía : etc.

Palma sois la mas hermosa
por el fruto que encerráis,
y un gremio devoto hallais
que os aclama victoriosa ;
y si es suerte tan dichosa
el que seáis norte y guía : etc.

Todas las que en cinta esperan
el fruto de bendicion ,

logren vuestra proteccion
ya que en serviros se esmeran ;
pues que humildes os veneran,
trocadles la noche en dia : etc.

La Túnica que tejisteis
al divino Redentor,
manifiesta al tejedor
que de su oficio vos fuisteis ;
pues que á nosotros venisteis
para ser nuestra alegría : etc.

Si justos y pecadores
en vos deben confiar,
qué no deben esperar
los devotos tejedores ?
para ellos son los favores
que vuestra clemencia envia : etc.

Pues que en vos, virgen Maria,
nuestra esperanza reposa :
mostrad ser madre piadosa
al alma que en vos confia.

Imprenta de D. F. Guasp.

La restauración del Santuario

Ultimamente se ha llevado a feliz término una completa y acertada restauración de esta iglesia-santuario de Ntra. Señora de la Esperanza. Era en verdad necesaria, pues la acción demoledora de los años la había dejado en estado bastante lamentable.

Una providencia casi milagrosa fue la que hizo posible dicha restauración. En 1965 pasó por nuestra isla un sacerdote extranjero, que traía una fuerte suma de dinero, donativo de una familia suiza, para invertirlo en la restauración de una iglesia dedicada a María Santísima. Al ir a cambiar moneda en cierto banco de Palma, pidió a sus empleados si sabían de alguna iglesia que reuniera aquellas condiciones. Le indicaron la iglesita del Castillo de Capdepera dedicada a Ntra. Señora de la Esperanza, y, en el acto, depositó allí mismo para la restauración indicada la suma de trescientas mil pesetas. Con gran satisfacción anunció al pueblo tan grata nueva el Rdo. Sr. Ecónomo en la fiesta de la Esperanza de 1965.

Las obras empezaron muy pronto bajo la dirección del arquitecto D. Gabriel Alomar, tan conocido por su pericia y exquisito gusto en la restauración de monumentos antiguos. Fueron constantemente empujadas hasta el final por el celoso Ecónomo D. Miguel Picornell y ha cooperado a las mismas la devoción de todo el pueblo. Hoy queda todo felizmente concluido.

Se ha reparado y consolidado el viejo edificio. Se han destacado con buen acierto todos sus elementos antiguos. El primitivo presbiterio de la iglesia medieval, que es ahora la primera capilla lateral a mano derecha, se ha convertido en adecuado santuario del venerado Crucifijo del siglo XIV, de que ya antes hicimos mención. Se ha reformado el presbiterio, despojándolo de su viejo retablo y dejándolo en una sobria sencillez, que eleva el espíritu. Se ha hecho un altar nuevo, emplazándolo de tal modo que se puede celebrar en él holgadamente de cara al pueblo. La imagen de Ntra. Señora de la Esperanza ha sido también restaurada por manos muy peritas y ha quedado colocada en el fondo del ábside, sobre una esbelta columna monolítica de piedra viva, sacada de las canteras de Artá, de 1'65 mts. de altura (30). De este modo todos los fieles podrán fácilmente acercarse a ella, para venerarla.

La restauración y reforma de este Santuario se estrenó con una solemnidad inusitada en la noche del 17 de diciembre de 1966, vigilia de la fiesta de Ntra. Señora de la Esperanza. Asistió todo el pueblo en masa con sus autoridades al frente en un ambiente de sincero y espontáneo entusiasmo.

Es de esperar que esta restauración tan acertada contribuirá a un nuevo refloreamiento de la devoción de la villa de Capdepera a su excelsa Patrona,

(30) La imagen antigua, que era de vestir, no tenía cuerpo esculpado, sino sólo cabeza y manos. Se han conservado estos elementos, ajustándolos a una buena talla, obra del escultor madrileño José Rodríguez. Se ha prescindido también de la túnica que vestía antiguamente y lleva tan sólo un rico manto de seda verde.

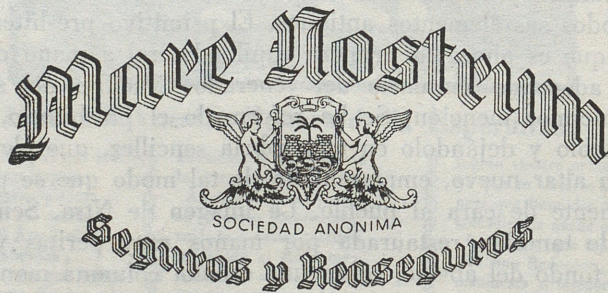
SANTUARIO DE LA ESPERANZA

y que ésta, desde su Castillo, seguirá siendo más que nunca su poderosa Reina y su dulce Madre, que la defenderá de peligros y le dará largos días de paz y de prosperidad.

Gaspar Munar, M. SS. CC.

NOTA BIBLIOGRAFICA

- 1.—*Monografía histórica de la Iglesia de Capdepera*. Trabajo inédito de Antonio Pérez Ramos, premiado en un certamen del Seminario.
- 2.—*Manejo de Notas Históricas. Capdepera*, de D. Melchor Llull, Pbro. — Artá. La Actividad. 1950. 21 hojas.
- 3.—Hay noticias sobre el Castillo de Capdepera y su iglesia: a) En el *Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana*, artículo de D. Juan Serra. Tomo VIII, pg. 31, y otro de D. Gabriel Alomar en el Tomo XXXI, pg. 265. b) En *Noticias histórico-topográficas de la Isla de Mallorca* de Bover, pg. 68. c) En *Los Pueblos de Mallorca. El sueste y centro de la Isla* del Archiduque Luis Salvador, pg. 76. Y d) En *Castillos de Mallorca* de José Vidal Isern, pg. 14.

SEGUROS QUE PRACTICA

VIDA, ROBO, GANADO, INCENDIOS, CRISTALES, COSECHAS, PEDRISCO, INDIVIDUAL, ENFERMEDAD, TRANSPORTES (Aéreos, marítimos, y terrestres), CINEMATOGRAFIA, RESPONSABILIDAD CIVIL, PERDIDA DE BENEFICIOS Y COMBINADO DE INCENDIO Y ROBO

Sucursales, Delegaciones o Agencias en todas las poblaciones de España

Dirección general: Vía Roma, 45 — Teléfono 212803 (seis líneas)

PALMA DE MALLORCA

Perlas Manacor, S. A.

ALTA FANTASIA - PERLAS - JOYERIA

Pl. Pío XII, 9 - Tel. 216548

PALMA DE MALLORCA

Telegramas: PERMASA

Casa Central: Pl. Rector Rubí, 8

Tel. 143 (3 líneas)

MANACOR (Mallorca)

DAES

CONFECCIONES Y BORDADOS

Colón, 32 - Tel. 211358

PALMA DE MALLORCA

GESTORIA

Antonio Ferrari

Sirena, 7 — INCA

CREDITO BALEAR S.A.

Fundado en el año 1872

PALMA DE MALLORCA

Agencias Urbanas en Palma

y Sucursales en las Baleares y Madrid.

Aprobado por el Banco de España con el n.º 1593

Taller Mecánico

Hijos de Jacinto Soberats

Venta Motores y Bombas

Guarch

Mayor, 45 - Teléf. 85

La Puebla

CERERIA BARCELO

Velas litúrgicas, calidades para la

Santa Misa y Exposición del Santísimo

Olmos, 116

Palma de Mallorca

GALLETAS QUELY Y CA'N GUIXA

Sólo fabrican calidad

Hija de Sebastián Falconer

Almacén de Cordelería - Alpargatería

Sindicato, 66 - Teléf. 222067 - Palma

FAJAS REINA

JOSE TOUS FERRER, 1

TEL. 216033 - PALMA

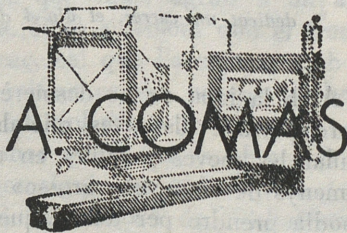
Cordelería

Catalá y Riutort, S. L.

Bonjeta, 14 - Teléf. 221761

Palma de Mallorca

Fotografados

Reproducción de transparencias en color
Misión, 61 - interior. Tel. 213952 - Palma

PLATERIA VARIOS ESTILOS,
ORFEBRERIA ARTISTICA,
ESPECIALIDAD EN OBRAS
DE ARTE RELIGIOSO

JOYERIA CODA DE
LUIS CODA
Y CIA.

BROSSA Y JAIME II

TEL. 212517

PALMA DE MALLORCA

coses nostres

HOMENATGE A MIQUEL DOLÇ

Discurs pronunciat a la vila de Santa Maria del Camí amb motiu d'esser-li dedicat un carrer, el dia 4 de setembre passat.

Amb la idea de no desmerèixer de la mica de solemnitat que diuen que sempre pertoca als actes oficials, havia tingut de tot d'una la pensada de modular les meves paraules en un to major, no diré de trompa wagneriana, sí almenys de «concerto grosso» haendelià. Aleshores se'm va acudir que ben bé podia prendre per tema aquells mots de l'Eclesiàstic damunt els quals el nostre rei Martí, d'il.lustre memòria, recolzava l'elogi que va fer de la gent de Catalunya davant les corts aplegades a la ciutat de Perpinyà dia 26 de gener de 1406: *Laudemus uiros gloriosos et parentes nostros in generatione sua*: «Lloem los barons gloriosos e los nostres parents en la sua generació».

La cita, a més d'esser temptadorament eufònica i discretament campanuda, em venia com l'anell al dit per unir el record d'aquell rei que anomenaren l'Humà per la seva ben provada erudició en matèria d'humanitats, amb la presència del profund humanista a qui avui retem homenatge, i, tot seguit, desplegar davant vostès la llarga processó de mèrits que aquest reuneix —tals i tals títols, tals i tals càrrecs, tals i tals condecoracions— i que fa que el puguem anomenar —salvant, és clar, les distàncies de terminologia— «baró gloriós, digne de lloança».

La cosa, a dir veritat, quedava prou bé; vaig posar fil a l'agulla, i ja ho crec que em sortia una peça oratòria ben dringant i ben sonant, d'aquelles

de pinyol vermell! Però vet aquí que quan més engrescat estava arrodonint elogis i enumerant títols —elogis certament merescudíssims, títols ben autèntics i ben guanyats—, em vaig adonar que tot plegat prenia un aire inequívoc d'oració fúnebre, d'anticipada sessió necrològica, com si l'estimadíssim amic Miquel Dolç se m'anàs morint a cops de la meva pròpia retòrica. Em vaig espantar; perquè oferir al nostre bon amic una mena de funerals abans d'hora, com aquells del cèsar Carles, no era un obsequi massa d'agrair, i tots hauríem acabat sentint-nos incòmodes i mal a pler.

Es la rutina de certs honors oficials, que semblen exigir que el destinatari ja no hi sigui, que hagi romàs mort per sempre dins un encarcerat retrat on els anys depositen a poc a poc la fúnebre nevada de la pols. No és cap fet sense precedents que a un li dediquin un carrer de viu en viu, i fins i tot se n'han donat casos no gaire remots. Però la pompa diguem-ne burocràtica no sol funcionar-hi bé, s'hi troba desassossegada, ningú no sap quina cara fer ni per on prendre, les amables rodes del costum s'entrebanquen en sortir dels carrils de sempre. Fins i tot sé cert que el mateix titular del carrer, en veure el seu nom més o menys marmoritzat ornant un cap de cantó, no pot reprimir una mica de calfred a l'espinada.

Ens hem d'entendre. Jo no vull dir amb tot això que consideri inoportú l'acord pres pel Magnífic Ajuntament de Santa Maria del Camí de retre a Miquel Dolç aquest homenatge. Ben al contrari, em sembla oportunitat —a part, ja ho he dit, de merescudíssim—, perquè sempre ho serà, oportú, trencar rutines i convertir allò que sol ser una freda commemoració oficial en un acte viu i entranyable, en una reunió d'amics que volen agrair a un altre amic la labor que ha feta i que a tots honora. Però si volem que el trencament de rutines i d'ensopits costums sigui eficaç, cal que l'acceptem amb totes les conseqüències, que no ens quedem a mitjan camí, perquè aleshores la cosa pot resultar un poc estranya, i fins i tot violenta o grotesca.

Pensant, doncs, en tot això, em vaig adonar que la meva obligació era de contribuir a fer que aquesta reunió d'amics sigui, de veritat, viva i entranyable. Aleshores em vaig deixar estar del rei Martí i de l'Eclesiàstic i de la discreta retòrica que tenia prevista, i vaig trobar molt més assenyat acollir-me al consell del poeta:

Vaja enfora

*l'entonament aparatós. Que hi sia
senzill i noble tot com l'art hel·lènic.*

*Convidem-hi els amics. Cada un que porti
son present escaigut amb cor placévol.*

El meu present, ben humil, no podrà ser sinó el testimoni d'una fonda admiració, d'un afecte mai no entelat; admiració i afecte compartits —em consta i puc proclamar-ho— per tots aquells que en els difícils, ombrívols, insegurs primers anys de la postguerra assajàvem les inicials provatures literàries, ens posàvem al servei d'una causa que aleshores semblava del tot

perduda, i vèiem en els primers llibres d'En Miquel Dolç —a qui respectàvem com si fos un germà gran— una ferma penyora de pervivència.

S'han escoltat més de vint anys d'ençà que aquells adolescents d'aleshores encetàvem el nostre somni llegint àvidament el recull on la poesia d'En Miquel Dolç se'ns revelava per primer cop. ¿Què en podem dir ara? ¿Com veim, a través de la distància, el poeta d'aquell estimadíssim *Somni encetat*, autor avui de quatre llibres més de poesia, traductor il·lustre de Virgili, de Persi, de Marcial, de Camoens, humanista perfecte, crític i assagista d'alta volada, erudit investigador, catedràtic de Llengua i Literatura Llatines a la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de València? Algunes expressions, representatives d'altres tants caires de la visió que avui tenc del poeta, se m'acudeixen: Miquel Dolç o l'humanisme com a norma de vida, Miquel Dolç o la tradició magnificada, Miquel Dolç o la fidelitat. M'abelliria el primer d'aquests caires, perquè d'En Miquel Dolç hem pogut aprendre allò que és el sentit més autèntic i més fondo de l'humanisme; voldria també resseguir la nobilíssima tradició literària que Miquel Dolç resumeix i corona amb la seva obra; però, per damunt de tot, m'he decantat a triar el tercer caire que els treballs i els dies de l'escriptor exemplifiquen: la fidelitat. Miquel Dolç és, en efecte, un clar mirall de fidelitat. Una fidelitat que sabé mantenir en els més difícils moments de la nostra història contemporània, aquells en què el braç potent de les fúries semblava aterrar per sempre, com va dir el poeta Màrius Torres, la ciutat d'ideals que volíem bastir.

Els primers versos d'En Miquel Dolç es varen publicar, si no m'equivoc, en el número de la revista «La Nostra Terra» corresponent al mes de novembre de 1934 i a l'«Almanac de les Lletres» per a l'any 1935. S'ha conservat, datada dia 18 de març d'aquest mateix any 1935, una carta que va escriure la il·lustre Maria Antònia Salvà a la seva amiga i companya de lletres Maria Josepa Peña, que és gairebé la patent d'ingrés d'En Miquel Dolç dins la nostra literatura. Les germanes Peña haviem tingut una casa d'estiueig a Santa Maria del Camí, i Na Maria Antònia, al·ludint aquesta circumstància, aprofita per comunicar a la seva amiga: «GAUDIUM MAGNUM! (a Santa Maria) s'hi és revelat un poeta; i no un poeta qualsevol sinó un poeta autèntic a judicar pur lo que he vist d'ell a «La Nostra Terra» i a l'«Almanac de les Lletres» i per alguna cosa més que m'envià després que ens vèrem personalment a Ciutat. És joveníssim... Ha viscut a Itàlia. Horaci, Virgili, Carducci li són familiars, lo qual vol dir que té una gran preparació literària a més d'unes disposicions excepcionals per naturalesa». En Miquel Dolç començava, doncs, el camí sota els millors auguris, contemplant un horitzó amplísim, que s'oferia obert de bat a bat a la seva joventut. Però érem en el llindar d'aquella fatídica anyada de 1936, que amb el seu ròssec d'odis i de sang va engolir i va esborrar tantes de coses i tantes d'il·lusions. En Miquel Dolç pertanyia a aquella generació votada al sacrifici, i hagué de patir a l'esperit i a la carn la immensa tragèdia de la guerra.

El poeta Miquel Dolç llegint unes paraules de gràcies després de l'homenatge que li fou tributat a la seva vila natal de Santa Maria del Camí.

I fou aleshores quan, sotmesa a una terrible prova, la fidelitat del nostre poeta es va dreçar a tall de bandera. En aquell temps de desercions i de renúncies, de desistiments i de claudicacions vergonyants, Miquel Dolç es proclamava lleial a una cultura i a un idioma irrenunciables, i va tenir l'honor de ser el primer autor mallorquí que publicava un llibre en la nostra llengua després de la guerra civil: *El somni encetat*, que va aparèixer l'any 1943.

Quin goig va ser per a nosaltres, aleshores adolescents, la publicació d'aquest llibre! Una cultura que havíem après d'estimar a través del testimoni d'uns morts insignes, una cultura gairebé proscria, renaixia amb els accents d'una veu jove, essencialment tradicional, però que ens parlava amb paraules del nostre temps. Jo no sé si En Miquel Dolç ho sospita; tanmateix li puc assegurar que *El somni encetat*, aquell llibre els poemes del qual aprengem de memòria, ens va fer un gran bé; ens va donar l'exemple d'una lleialtat a observar.

Un exemple sempre viu i sempre vigent. En Miquel Dolç, fill del poble, ha arribat als més alts graons d'una brillantíssima carrera acadèmica, ha assolit el més alt prestigi com a erudit i com a escriptor, ha universalitzat, en definitiva, el seu esperit, servint fidelitat al poble del qual procedeix i a allò que és l'expressió viva del cor mateix d'aquest poble: la llengua. S'ho paga que no ho oblidem; i més que més avui, que sembla que n'hi ha qui, desconeixent el vertader sentit de la reforma introduïda pel Concili Vaticà II, voldrien expulsar de la litúrgia aquesta llengua nostra, creient, potser, que així són més progressistes i es posen més al dia. Que recordin, els qui això pensen, que Jesús no va predicar l'Evangelí en l'hebreu dels doctors de la llei, ni en el llatí de Ciceró, ni en el grec d'Aristòtil, sinó en el llenguatge quotidià dels pescadors i dels pagesos; que els qui creuen que renunciant a l'expressió del seu propi esperit es fan més oberts i més universals, sàpiguen

que l'única cosa que consegueixen és tancar-se dins un irremissible i sòrdid provincianisme espiritual. Pensem, tots plegats, que la llengua que als mallorquins ens serveix per estimar i per plorar, per viure i per morir, és l'única amb la qual podem retre de cor homenatge a Déu.

Fidelitat, doncs, a la cultura i a la llengua del poble, confirmada per Miquel Dolç amb els llibres que segueixen a *El somni encetat*: la impecable *Ofrena de sonets*; aquelles patètiques, serenes, inolvidables *Elegies de guerra*, dissortadament massa poc divulgades i que algun editor s'hauria de resoldre a reimprimir; les *Petites elegies*, que segons el meu parer signifiquen la més extrema depuració de la poesia d'En Dolç; la sensacional traducció poètica de l'*Eneida* virgiliana, on el savi i el poeta consegueixen un vertader prodigi d'exactitud i de bellesa, i el més recent, *Flama*, incomparable ofrena d'un amor que perdurarà «vates dum vivat et ultra».

Jo voldria ara assenvalar l'altra fidelitat, no menys profunda, que d'aquests llibres es desprén: la fidelitat del poeta a ell mateix. D'encà que Miquel Dolç publicava els seus primers versos, la poesia ha experimentat commocions profundes, canvis de rumb absoluts i radicals. Molts s'hi han hagut de retre per pròpia convicció; alguns per simple mimetisme. Entre tots, Miquel Dolç ha tingut el coratge de seguir essent qui era. Fa tres anys, referint-me a la publicació de *Flama*, vaig escriure: «*Flama* és, per damunt de tot, una penhora de fidelitat. De segur que per aquest motiu alguns hi hauran trobat una certa sabor de fruita fora temps. Potser no s'equivoquen. Tanmateix seria injust —i superficial— parlar d'escapisme o de coses d'aquestes que ara s'usen. De fet, el llibre d'En Dolç —pulcre i bell com tots els seus— és l'expressió d'una actitud honesta, i proclama el deure que té l'artista d'esser fidel al seu propi esperit, sense acceptar compromisos». No crec necessari llevar ni afegir res a això que vaig escriure fa tres anys.

Fidelitat del poeta a la llengua i fidelitat del poeta a ell mateix. Per aquesta doble llicó, estimat Miquel Dolç, et volem donar les gràcies. Tu, en uns versos de joventut, expressaves aquest desig:

*Voldria, cada nit,
omplir de fruits aquella boca eixuta,
baixar tot sol al fons de l'esperit
i encendre una esperança en cada ruta.*

I, dient això, defines l'ofici del poeta. Gràcies, Miquel Dolç, per l'esperança que en els dies difícils encengueres a cada una de les nostres rutes; gràcies per l'obra que has feta, amb la qual t'honores i honores el nostre poble. Que Déu et do molts anys de vida perquè aquesta obra prosperi dins l'albada futura que entre pérills endevinam.

Aquí tens, avui, el testimoni de la nostra admiració i l'oferta lleialtat de l'abraçada.

Josep Maria LLOMPART

Evocació de Maria Antònia Salvà a través de Miquel Ferrà

El novè aniversari de la mort de Maria Antònia Salvà, que s'escau el 28 d'aquest mes de gener, em troba en un quefer altament emocionant. Damunt la meua taula, un munt de cartes autògrafes que Miquel Ferrà va escriure a l'admirable cantora de Mallorca. Potser més de tres-centes cartes. Tota una vida —aquella vida tenaç i batallívola— del Miquel Ferrà, que visqué a Barcelona i amb el cor a l'Illa; que de les Illes i Catalunya en va fer un sol lligat amb sentiments d'amor i d'una ideal fraternitat universal. Una llarga etapa, gairebé mig segle —del 1904 al 1947—, desfila per aquestes cartes, reflectint les inquietuds intel·lectuals i cíviques del moment. Tot un món de fets, anècdotes, comentaris i judicis, s'escola primcernudament a través del cor i del cervell de Miquel Ferrà en confidència amical a Maria Antònia Salvà.

Un calfred d'estupor i meravella em pren sovint, en tocar i tenir dins les meves mans aquestes cartes que van des de l'adolescència —des dels deu anys— de Ferrà als darrers dies de la seva vida, redactades en la seva clara i discretíssima caligrafia; mentre pensava en la mà del poeta que les escrivia —a voltes a les dues de la nit, aclaparat de fatigues i abans d'anar-se'n a dormir—, i en la mà delicada de la poetessa —amb quinze anys més d'edat—, que les va obrir, les llegia, les assimilava i finalment les guardava com a relíquies no solament d'una preclara amistat, sinó també d'un dels homes més grans de la nostra terra.

A través d'aquest epistolari —que m'apar com un dietari íntim, on la vida de Ferrà s'abocà en el miratge espiritual de Maria Antònia—, he pogut resseguir no solament la seva vida personal i literària, amb les seves lluites en defensa dels paisatges i dels monuments artístics, sinó també la seva alta bohèmia del millor estil, les seves excursions i viatges per Espanya i per tota l'Europa del seu temps, i m'he pogut amarar amb els lúcids judicis de les coses religioses i polítiques formulats damunt la marxa dels aconteixements.

Una de les coses, però, que m'ha fet sentir un respecte sagrat vers aquests documents i m'ha entendrit principalment, ha estat l'aspecte humà —sempre de la més bona llei—, que traspuen sempre. Són el testimoni d'unes

relacions interessantíssimes: de Maria Antònia que cercava en el poeta Miquel Ferrà un guiatge crític encertat i oportú que la conduís vers la seguretat i la perfecció artística; i de Ferrà, en canvi, que s'hi confiava com a una germana major espiritual, fent-la dipositària de secrets que no manifestava a ningú més. D'aquestes relacions epistolars en pervenia un enriquiment mutu. Un i altre s'engegantiren: en puresa literària ella, i en densitat humana ell.

Totes les cartes de Ferrà, en efecte, tenen una delicada càrrega d'emoció i d'afecte que delaten —d'enfora i tot— el poeta intens que les inspirava. «Benvolguda amiga: —li escrivia des de Vilanova i Geltrú en 1915— Mercès! L'altra nit, que feia fred i vent i tot convidava, com en una vetlada hivernal, al tè i a la conversa d'una llarga sobre-taula, t'hauria volgut tenir prop per comentar plegats tot lo que em deies i que vaig llegir amb aquell gust. No m'admira que trobis en el teu *Pla* tots els elements que necessites per viure. Tota flor, per humil que sia, té la seva mel: la qüestió és saber-la-hi libar, que sense aquest art, un se pot avorrir dins un jardí. Tu el tens, per sort teva i joia de tots nosaltres, que n'hem hagut tan exquisides bresques. L'ideal és que cadascú cerqui el «caire bell» i el bo d'allò que té a l'abast, i el faci valer per ell i per tots els altres»... «*On ne sait pas tout ce qu'il y a dans un minuet*, deia Wanda Landowska, i igualment podríem dir: «No se sap tot lo que hi ha dins un caragol de ravell!» No és així? Hi ha tot lo que hi posam. L'univers sencer hi cabria»...

En una ocasió en què la família Salvà l'havia hostatjat a la possessió de l'Allanassa —escenari de la millor poesia de Maria Antònia—, descrivia així, en 1928, les impressions de la seva partida a l'alta matinada d'un dia de setembre: «A la matinada se'm mostrà el paisatge de la Marina cobert d'una boira fluixa que en permeté imaginar-ne els aspectes hivernals. Ara, recordades a distància, aquelles garrigues rases enquadrant els sementers, aquell ajuen amb la lluna, devora les grans alzines, aquelles cases antigues, com un petit poblat, amb ses teulades baixes rimant amb l'horizontal del paisatge, i aquell rosari patriarcal davant la porta forana, tenen per mi una viva suggestió de poesia: una suggestió que tu hauries esgotat si no fos inesgotable».

No em sabia estar, encara, de retreure el judici que en 1934, amb motiu de la publicació d'*El Retorn*, li formulava. «Aquest llibre —li escrivia— ests tu mateixa: no te'n sabia fer millor elogi. Aquesta benaurança en la simplicitat que tot ell respira; aquesta pau de posta serena, amb el joïós pressentiment de l'aua de l'etern Dia; aquest esguard que es posa sobre el passat tan dolcament i sense recances, com una benedició tranquil·la; aquesta aliança de Mistral i de Sant Francesc en l'evocació, plena de simpatia, d'un nom pagès, d'una floreta anònima per molts o d'un ullastre de garriga, aquest realisme, amorós de coses familiars i casolanes banyant-se dins un aire cristià que totes les nimba, —tot això és poesia viva, de la més alta i exquisida qualitat».

He volgut retreure aquests brevíssims fragments per demostrar com fins en els seus judicis i evocacions Miquel Ferrà se carregava d'una fina i entranyable humanitat. A través de totes aquestes cartes m'estic adonant que potser el més gran admirador de la poesia de Maria Antònia Salvà fou el mateix Ferrà. I que entre un i altre s'hi establí al llarg de tota la vida com una aliança d'esperits que produí els més fecunds i positius resultats per a la cultura de nostre país. Observem, però, un detall curiós en les vides de tots dos. Mentre Maria Antònia es essencialment la poetessa de *L'Estiu*, en sos múltiples aspectes camperols, Ferrà ho és de l'hivern en innumerables aspectes no solament paisatgístics sinó també de la ciutat. I mentre una bona part de la millor poesia de Maria Antònia se centra en la serena exquisidessa d'*El Retorn*, confortant d'un optimisme tan cristià, en canvi la lírica —sovint senyalera— de Ferrà m'apar sempre llavorada d'enyors i de recances íntimes. Estudiant aquestes cartes, entre sos mil secrets, he pogut constatar com una agonia mortal rosegava sempre la vida de Miquel Ferrà: la seva batalla amb el temps. Les necessitats vitals i el tràfec del seu combat per l'existència li robaven implacablement les hores; aquelles hores que tant hauria desitjat per a esplai de les seves il·lusions. Es, aquest, com un motiu, una constant que apareix gairebé sempre: les seves cartes, el culte de l'amistat, les seves lectures havien de tenir lloc en moments robats a la nit, sovint a la salut, moltes vegades a altres deures. Potser Ferrà no va conèixer altre repòs sinó el que li imposaren les circumstàncies, quan passada la cinquantena i retirat a Mallorca, la guerra i la postguerra l'obligaren, desarmat de tota dialèctica pública, al silenci i a la contemplació.

Plau-me en aquest novè aniversari, entre calmes de gener i ametlers florits que tan delicadament cantaren un i altre poetes —a desgrat dels tòpics d'altres poetes més menors—, esfullar l'evocació d'aquesta amistat entre Maria Antònia Salvà i Miquel Ferrà perpetuada amorosament en aquests feixos de cartes que pregonen per sempre i testimoniegen mig segle d'inquietuds espirituals de Mallorca expressades íntimament entre dues ànimes grans.

Miquel Gayà

FABRICA DE CADENAS, ORO
PLATA Y OTROS METALES

Hija de

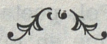
Claudio Pomar

Sucesores de la Casa
L. POMAR E HIJOS
Fundada en 1866

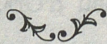
Fábrica y Oficinas: Francisco Pizarro, 1001 - B.
Tels. 225651 - 214642. Apartado 107
PALMA DE MALLORCA

Fábrica de Licores

Antonio Morey

La Bolsa de los Licores

S. José, 15 - Teléf. 69

Binisalem

Noticiari mallorquí VIDA CULTURAL

- El poeta de Barcelona, Lluís Gassó i Carbonell, fonament vinculat a Mallorca, passà unes setmanes a l'Illa amb motiu de les seves noces amb Maria Rosa Miracle. Aprofitant l'avinentsa, donà una lectura dels seus poemes inèdits el 23 de novembre passat. L'acte tingué lloc al palau del nostre estimat poeta Guillem Çolom, qui s'encarregà de fer-ne la presentació als oients en unes belles i escaients paraules de salutació.
 - Entre els diversos actes organitzats per l'Aula de Teatre que té lloc tots els dimarts a la Casa Regional Catalana, volem ressenyar, per la seva fonda significació mallorquina, la conferència que hi donà el 20 de desembre passat el nostre amic Gabriel Cortès, sobre el teatre mallorquí de la Renaixença. La presentació estigué a càrreg del poeta Jaume Vidal Alcover, i diversos elements de l'Aula recitaren bocins escollits del teatre de Pere d'Alcàntara Penya i de Bartomeu Ferrà.
 - La col·lecció de poesia «La Sínia» que publica l'Editorial Daedalus, ha editat el volumet setè, que conté l'obra **El poble** de Miquel Martí Pol, poeta també vinculat a Mallorca, i que en el Certamen Literari de Lluc 1966 va obtenir el premi de la Medalla «Blau d'Or».
 - Mossèn Bartomeu Guasp, profundament dedicat a treballs d'investigació, ha publicat un nou llibre d'història me-
- nor, sota el títol **Existí una Trapa en Mallorca**, 124 pàgines en 4art.; en el qual ha teixit un bell resum històric de l'Ordre Trapense i la seva instal·lació, bé que efimera, a la nostra Illa. L'obra de mossèn Guasp és digna dels millors elogis per l'aportació que representa al cabal de la nostra historiografia.
- El poeta Llorenç Moyà Gilibert ha realitzat un digne esforç en la composició de la seva novella obra de teatre **Adoració dels tres reis d'Orient**, pulcrament editada a les Gràfiques Miramar de la nostra Ciutat. Una obra que entrarà en el poble mallorquí i farà un gran bé social.
 - El poeta d'Eivissa, Marià Villangómez i Llobet, ha publicat un **Nou aplec de versions poètiques**, amb peces magistralment traduïdes a la nostra llengua, de Dante Alighieri, Pierre de Ronsard, William Shakespeare, John Donne, Francisco de Quevedo, William Wordsworth, John Keats, Charles Baudelaire, Anthero de Quental, Paul Verlaine, William Butler Yeats, Edwin Arlington Robinson, Guillaume Apollinaire, Jules Supervielle, Paul Eluard, Luis Cernuda, i René Ménard.
 - Del poeta i crític Bernat Vidal i Tomàs hem rebut un exemplar del seu fullet **Discurs de Mantenedor** que pronuncïa als Jocs Florals de Ciutadella, organitzats pel Cercle Artístic de la dita ciutat

el 10 de maig de 1966. Un discurs que és una delícia d'estil literari, i un teixit d'ensenyances doctrinals.

● El poeta i investigador social don Miquel Forteza ha publicat el seu interressantíssim llibre, a cura de la col·lecció «Xeixa» que dirigeix el senyor Josep Mascaró Passarius, sota el títol **Els descendents dels jueus conversos de Mallorca: Quatre mots de la veritat**. Un llibre que ha donat què fer i què parlar a molts de mallorquins, i que, damunt tot, ha obligat a llegir en mallorquí a molts que no hi haurien llegit mai.

● Mossèn Antoni Pons ha tret a llum, dins la col·lecció «Angel» a cura de Lluís Ripoll, el tercer volum de la seva **Historia de Mallorca**. Editat amb l'esment i pulcritud a què ens té acostumats el senyor Ripoll, aquesta obra a través dels seus diversos volums conté un aplec de notícies de la nostra Illa, prou remarcables i dignes d'elogi. Constitueix un monument a la nostra història que tots hem d'agrair.

● Potser l'aconteixement cultural més notable de l'any que hem acabat de finir, sia la publicació del primer volum del **Cançoner popular de Mallorca**, replegat i ordenat, amb nombroses variants, pel P. Rafel Ginard Bauçà, franciscà, amb un estudi preliminar de Francesc de B. Moll. Editat dins la col·lecció «Els Treballs i els Dies». Un volum de més de 367 pàgines en 4art, sense contar les 84 —numerades amb xifres romanes— de l'estudi del senyor Moll. Aquest primer tom conté la secció Amors que arreplega un conjunt de 5.104 cançons degudament classificades i numerades, amb un notable apèndix que registra totes les variants. Com s'indica a la primera pàgina del llibre, aquesta publicació ha pogut ser duita a terme gràcies a la munífica ajuda de la Fundació Joan March.

● Hem rebut el núm. 41/42 dels **Quaderns Literaris «Ponent»** corresponent a Tardor-Hivern actuals. Entre els seus treballs volem destacar **Glosa a una cançó popular: «Vós que amb so mirar matau»...**, de Bernat Vidal i Tomàs, el poemeta **Món enllà** de Guillem Colom, **Elegia a l'aucell mort** de Miquel Bota Totxo, el poema **Al capdavall dels anys** de Miquel Martí Pol, els versos **Nins d'Enric Arbós** i **Canyelles**, **La sirena** de Louis Bayle (provençal), traducció de Fèlix Cucurull, **Aquesta flauta meva** de Rolando A. Vega Jordán, la narració **El covard** de Llorenç Moyà Gilabert, i les seves seccions **De Mallorca i fora Mallorca...** Aquesta simple enumeració de noms d'autors diu bastant a favor d'aquest número de la nostra simpàtica publicació, no sempre degudament valorada ni apreciada com caldria per tots. L'esforç del seu Director Llorenç Vidal per mantenir-la al llarg dels 10 anys de la seva existència, és molt digne d'elogi.

De una mala fotografia
hacernos un buen retrato.
FOTOGRAFIA *Rullán*
GRAL. CODED. 10
• FRENTE LA DIPUTACION • PALMA •

Notes d'art LES EXPOSICIONS

Cercle de Belles Arts

Amb l'exposició del pintor català arrelat a Mallorca, Josep Miret, han quedat closes les exposicions que el Cercle de Belles Arts ha tengut obertes durant vint-i-sis anys als baixos del Cercle Mallorquí, per obrir-les de bell nou a l'antic palau del «Casal Balaguer» i seguir oferint al públic exposicions

El pintor Josep Miret amb el Director del Cercle de Belles Arts i el nostre crític Pep Bauçà i Pisà a la Sala d'Exposicions avui ja clausurada.

d'art amb tant d'encert com fins ara ha fet. Celebrem amb vertadera satisfacció aquest nou canvi de residència i desitjam al Cercle de Belles Arts molts d'anys de vida al servei de l'art i la cultura de Mallorca.

A mitjan desembre va tenir lloc la inauguració del XXV Saló de Tardor, a les sales habilitades per a exposicions. A l'acte inaugural hi assistiren les primeres autoritats i un gran nombre d'artistes. Més d'un centenar d'obres foren exposades a les seccions de pintura, escultura, aquarel·la, dibuix i gravat. Triades amb encert, donaren una visió dels participants. Un extraordi-

«Infantón». Obra de
Roca Fuster.

nari catàleg ha estat editat amb motiu d'aquest XXV aniversari de la fundació del Cercle de Belles Arts i inauguració de la seva nova instal·lació al Casal Balaguer.

El pintor Miquel Llabrés, amb la seva exposició, inaugurarà individualment les esmentades sales d'exposicions.

Galeries Costa

Vàzquez Walker, pintor i ceramista, exposà a les Galeries Costa una sèrie de quadres, que han despertat un vertader interès. Recordaven una pintura primitiva, dins certes pintures d'aborígens australians. Walker sap dibuixar amb maestria. Aconsegueix unes qualitats que el demostren un bon ceramista. Les pintures de Vazquez Walker tenen sentit de composició i col·loquen el pintor a un lloc ben destacat.

Jeroni Juan, amb motiu de les festes de Nadal, exposà a les Galeries Costa una reproduccions fotogràfiques de temes de Nadal dins la iconografia mallorquina. L'exposició no podia deixar d'esser interessant. Vint-i-nou reproduccions que han merescut grans elogis de part dels visitants.

NOTES D'ART

Galeries Quint

Se tracta d'unes Galeries amb un mínim d'activitat exposicional. De tant en quant ens ofereixen una exposició. Darrerament ens n'ha oferida una de col·lectiva, a la qual han participat els artistes pintors Lluís Andreu, Joan Bonet, Calvo Carrión, Gustavo, Lurdes, Miró Llull, Olivella, de la Mata; i Gloria, que exposaren una col·lecció de «christmas», alguns d'ells molt ben aconseguits. Cal destacar els dels pintors Calvo Carrión, Lluís Andreu, i Gustavo.

«Ariel» Galeria d'Art

El jove pintor Roca Fuster és un pintor intel·ligent. Així ens ho demostren les teles exposades a «Ariel». La composició de Roca Fuster és molt cuidada, sobre tot quan s'inspira en l'escola modernista, de la darrera dècada del segle XIX. En un perill pot caure aquest pintor, i és el d'encasellar-se. Consideram que les obres que ens presentà no són un fi, sinó més aviat un camí obert per al pintor. I «Ariel», amb aquesta exposició, assoleix una vegada més, categoria i prestigi.

Galeries d'Art Grife & Escoda

Els que podem considerar valors en l'art —Soler Jové, Pau Lluís Fornés, Martínez Pavía, Roca Fuster, i Zúñiga— realitzaren conjuntament una exposició de dibuixos a les Galeries d'Art Grifé & Escoda. L'exposició fou presentada pel poeta Jaume Vidal Alcover. Cada un dels pintors va exposar uns quants dibuixos en blanc i negre molt ben aconseguits i de qualitat.

XXV Soló de Tardor

A punt de cloure aquesta crònica, ens enteram dels Premis que el Jurat qualificador d'aquest XXV Saló de Tardor ha acordat concedir, i que són els següents:

Medalla d'Honor, a l'obra *El amor fué puesto a prueba*, de Pere Quetglas Ferrer («Xam»).

Secció Pintura: Primera Medalla, a *Infanta Triunfal*, de Roca Fuster. Segona Medalla, a *Las mujeres de Pollença*, de Nesteruk.

Secció Aquarel·la: Primera Medalla, a *Hondura verde*, de Zoltan I. Poharnok. Segona Medalla, a *Barranco*, de Ramón Barreiro Bengoa.

Secció Escultura: Primera Medalla, a *Después del baño*, de Manuel Silvestre de Edeta.

Secció Dibuix: Primera Medalla, a *Retrato del poeta Robert Graves*, de Ellis Jacobson.

Secció Gravats: a *Planchas viejas*, de Mariano Rubio Martínez.

Mencions honorífiques, a *Mercado de Pollença*, d'Andreu Terrades, *Jugadores de ajedrez*, de Bartomeu Ventayol, i *Nebulosas*, de Valentí Castanyer Puig.

Pep Bauçà i Pisà

Lloc per Mallorca **INFORMACIÓ DEL SANTUARI**

(Del 15 d'Octubre al 15 de Desembre)

OBRES EN MARXA

En el mes de novembre prop passat s'han començat les obres d'acomodació d'uns locals situats a mà esquerra de la basílica, per instal·lar-hi la Capella Sagramental. Aquesta capella, a més de proporcionar un lloc adequat i silenciós per a la reserva del Santíssim i els confessionaris, servirà per donar-hi tandes d'exercicis espirituals, dies de recés espiritual, plàtiques i conferències d'espiritualitat, etc. que, com més va, més sol·licitades són.

S'hi entrarà per l'actual capella de la Puríssima on s'obrirà una gran portada. En primer lloc i al costat d'un passadís, s'hi instal·laran els confessionaris, quatre per banda. Al fons hi haurà la capella del Santíssim pròpiament dita, que tindrà una capacitat per unes cinquanta persones còmodament assegudes.

El projecte és de l'arquitecte Sr. Josep Ferragut. La idea, no és per dir-ho, ha estat favorablement acollida de totes quantes persones s'han enterat de les dites obres.

QUI DIU DESEMBRE...

...diu la Puríssima. I aquesta festa tan entranyablement arrelada dins l'ànima del nostre poble, tingué, com cada any, una ressonància particular en el Casal de la nostra Verge Morena.

La precedí un novenari de celebracions de la Paraula. Diferents lectures del Vell i del Nou Testament intentaren posar de relleu la importància i sublimitat d'aquest privilegiat març.

Enguany la festa tingué per a tota Mallorca un marc únic en la gran esplanada vora l'Institut d'Ensenyança mitjana de la Ciutat. Prop de cent mil persones s'hi congregaren per assistir a la clausura de la gran campanya del Rosari en família organitzada pel P. Patrik Peyton, aquesta vegada a la nostra diòcesi, després d'haver-ho fet en altres 338 de per tot el món. L'acte final durà, poc més o manco, una hora. Una hora en

que tota Mallorca vibrà d'entusiasme vers la Mare de Déu.

A fi de secundar aquesta lloable iniciativa del nostre senyor Bisbe, es traslladren a la Ciutat la Comunitat i Escola-nia del Santuari.

VISITES

El dia 23 d'octubre cal destacar la visita, bé que de caràcter particular, del Director General de Ports i Senyals Marítims, Il.lm. Sr. don Ferran M. de Iturriaga, i del Subdirector General de Carreteres Il.lm. Sr. don Guillem Fernàndez Cuartero Pons. Pugen acompanyats de l'Il.lm. Sr. Batle de la Ciutat, don Màxim Alomar i de les seves respectives senyores esposes.

Després d'una missa privada en el Cambril, visiten el Museu i admiren els encontorns del Santuari.

Dia 26, sota la direcció de mossèn Guillem Payeras, un grup de 20 sacerdots practiquen un dia de recés espiritual.

Dia 30, acompanyats del seu Consiliari, un grup d'escoltes «Pius XII» de la Ciutat, assisteixen devotament a una missa en el Cambril de la Verge, a qui fan ofrena d'un banderí de la colla.

Dia 9 de novembre, el P. Patrik Peyton, amb motiu de la campanya per promoure el rés del sant Rosari en família, pujà per oferir a la Mare de Déu aquesta importantíssima empresa. Celebrà la santa Missa, i, emocionat, contemplà després el monumental camí dels Misteris, exponent de l'enrelada devoció dels nostres avant-passats a aquesta pràctica del Rosari.

Del 15 al 18, un grup d'unes 40 al·lotes, antigues alumnes de les monjes franciscanes, practiquen els Exercicis espirituals sota la direcció del P. Ricard Janer, missioner dels SS. Cors.

PELEGRINS AGRaits

Dia 16 d'octubre, Antoni Albert Nicolau i família ofereixen una medalla d'or a la Verge, agraint l'èxit d'una operació quirúrgica a l'orella.

LLUC PER MALLORCA...

Agnès Coll, de Lloseta, puja a peu juntament amb el seu espòs i familiars per agrair la completa curació d'una filla seva que ha passat per una delicada intervenció.

Antoni Mercadal i Antònia M.ª Colom ofereixen tres misses agraint la curació d'una crisi nerviosa.

Bartomeu Mas Matas i Aina M.ª Colom, de Palma, compleixen la promesa de fer celebrar una missa en acció de gràcies per la curació d'una greu malaltia que sofrí un fill seu.

Lluïsa Ferrer, de Palma, agraeix a la Verge el que una malaltia als ulls d'un fill seu no haja tengut conseqüències.

Dia 18, Gabriel Torrandell i Antònia Gost Socias, de Sa Pobla, donen gràcies per la curació d'una paràlisi en el seu fill Antoni de dos anys. Fan celebrar una missa i fan cantar un Tedeum.

Dia 22, Antoni Miquel Deyà Bernat, de Sóller, acompanyat dels seus pares fa ofrena a la Verge d'una casulla de tisú d'or per al culte del Santuari, agraint així el recobriment de la paraula.

Dia 25, Maria del Carme Bibiloni Llabrés, d'Establiments, agraeix a la Verge la curació d'un atac d'acetona que la posà en perill de mort. Fa celebrar una missa.

Dia 30, Catalina Pol, de Selva, puja a peu des del seu poble, i fa de genolls el trajecte de l'església al Cambril agraint una gràcia especial.

Pau Carbonell, de Sa Pobla, patint una crisi nerviosa feu promesa de fer cantar un Tedeum si la malaltia no progressava. La complí el dia 30.

La família Marí Serra, del Port d'Alcúdia, dóna gràcies a la Verge amb la celebració d'una missa per haver sentit la seva protecció en una greu necessitat.

Pereta Socias Crespí, de Sa Pobla, ofereix una missa en acció de gràcies per haver obtingut la salut d'una gangrena als peus.

Dia 10 de novembre, Sebastiana Morey Busquets, de Manacor, agraeix a la Verge el recobriment de la salut.

Angela Munar Pons, de Sineu, fa celebrar una missa en acció de gràcies per haver resolt favorablement un plet.

Dia 13, Bartomeu Moll, de Palma, i la seva esposa agraeixen a la Verge i ofereixen un vestit de bateig del seu segon fill; promesa que feren quan morí el primer si el segon sobrevisqués.

Antoni Bauçà, de Vilafranca, dóna gràcies a la Verge amb un donatiu important, agraint la curació de la seva esposa, que sobre un atac de fetge en tengué un altre d'acetona. Després d'ha-

ver estat desesperançada dels metges i amb cinc dies de tractament de sèrum, ara completament restablerta, dóna gràcies a la Verge.

Dia 22, Joan Jaume Coll, de Sóller, puja acompanyat de la seva mare per donar gràcies a la Verge per la curació—humanament inexplicable— d'una comoció cerebral amb hemorràgia interna, produïdes per un accident de moto, de resultes del qual un altre company seu accidentat morí a l'acte. Després d'alguns dies en estat de coma, invocant la Verge es restablí amb menys d'un mes sense les complicacions de ceguesa i pertorbació mental que pronosticaven els metges en cas de curar-se.

Andreu Marroig, de Sóller, acompanyat de la seva esposa Margalida, dóna gràcies a la Verge per l'èxit d'una operació de tumor a la bufeta. Ofereixen una valuosa pulsera d'or.

Dia 4 de desembre, Joan Crespí, de Santa Eugènia, dóna gràcies per haver desaparegut la por d'un tumor en el fetge. Fa celebrar una missa.

Martí Socias dóna gràcies per l'èxit d'una operació quirúrgica a la vesícula biliar.

Gabriel Sampol, de Montuiri, fa cantar una Salve després d'una felix operació a la columna vertebral.

Dia 11, Maria Angela Morell Esteve entrega un donatiu agraint la protecció de la Mare de Déu en una delicada operació.

PRIMERA COMUNIO

Dia 25 d'octubre, la celebra Antònia Mir Aguiló, de Palma.

MATRIMONIS

Dia 20 d'octubre, Francesc Miró Fortesa, de Palma, amb Catalina Cladera Miralles, també de Palma.

Dia 24, Pere Villalonga Bestard, d'Inca, amb Maria Crespí Sabater, de Sa Pobla.

Dia 5 de novembre, Ramon Muelas Obrador, de Felanitx, amb Catalina Mas Riera, de la Colònia de Sant Jordi.

Dia 24, Bartomeu Suau Camoaner, de Costitx, amb Bàrbara Munar Amengual, també de Costitx.

Dia 25, Andreu Munar Amengual amb Catalina Munar Bibiloni, tots dos de Costitx.

Dia 27, Julià Cuevas Ruiz, de Cabarçeno, amb Bàrbara Gelabert Llull, de Sineu.

NOCES D'OR

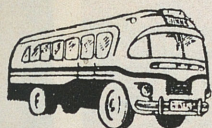
Dia 28 d'octubre, Bartomeu Oliver Vidal i Elisabet Pocoví Crespí, de Sant Jordi.

Tienda Panadería Lluc

- El peregrino podrá encontrar toda clase de comestibles.
- Bocadillos para excursiones variadísimos.
 - Pan y toda variedad de pastas mallorquinas; cocas de verdura, ensaimadas, etc.
 - Una especialidad en embutidos mallorquines.

Tienda horno Lluc - Tel. 6

Servicio de comunicación con el Santuario de Lluc

PALMA - LLUC
(Autocar directo)

Salida a las 17; llegada a las 18'45 (Días laborables)
Salida a las 15; llegada a las 16'45 (Días festivos)

LLUC - PALMA
(Autocar directo)

Salida a las 8'20; llegada a las 10 (Días laborables)
Salida a las 13; llegada a las 14'30 (Días festivos)

PALMA - LLUC
(Tren y autocar)

Los trenes de Palma-Inca de las 9 y de las 15, enlazan con los autocares de Inca-Lluc.

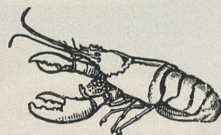
LLUC - INCA

Salida a las 8'20; llegada a las 9'10
Salida a las 17; llegada a las 17'50

INCA - LLUC

Salida a las 10; llegada a las 10'50
Salida a las 17; llegada a las 18'50

Bar Restaurante Lluc y Hostería Font Cuberta

Dos lugares pulcros y económicos al servicio del peregrino.
Cocina especial española y francesa. Espléndidos salones donde se sirve con

PULCRITUD Y ECONOMIA,

TODA CLASE DE COMIDAS, ALMUERZOS, REFRESCOS, ETC.

También se preparan, a petición, comidas para EXCURSIONES, meriendas, etc.

En ambos lugares, servicio de BAR.

Para Bodas y comuniones, servicios especiales.

Nota. — Es conveniente para grandes banquetes de comuniones, bodas, reuniones, etc., avisar con 48 horas de anticipación.

Restaurante Lluc - Tel. 9

LLUC

Revista mensual
publicada amb llicència eclesiàstica

Depòsit Legal: P. M. 276 - 1958

Imp. SS. Cors - Balmes, 89

DIRECTOR: GASPAR MUNAR

C. Paz, 3

PALMA DE MALLORCA

Preus de subscripció:

Ordinària: 50 pessetes l'any

De benefactor: 100 pessetes l'any